

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo, Norge
postmottak@kud.dep.no,

Yttrande å remiss:

**Høringsbrev - Rammevilkår for lokalradio i forbindelse med digitaliseringen av radiomediet
Ref 14/4108**

Bakgrund

Public servicerådets oppgitt oppgave er å som nettverk og opinionsbildere slå vakt om grunnleggende public serviceverden og dessutom støtte arbeidet med å forsterke disse verden. Rådet vill styrke den demokratiske insynen over de radio- og tv-føretag som har samhällets oppdrag å bedrive public serviceverksamhet. Dette kan ske gjennom medverkan i den offentlige dialogen og det utredningsarbeide som berør public service såväl i Sverige som internasjonelt.

Public servicerådet är en partipolitiskt obunden organisation utan anknytning till myndigheter, SVT, SR, TV4 eller andra företag och interesseorganisationer.

Medietilsynet föreslår i delrapport att ingen allmänradio eller 24/7-radio skall 2017 eller 2019 kunna fortsätta sända på FM i koncessionsområdena 03-01 Oslo, 03-02 Stor-Oslo, 02-04 Nesodden, 12-05 Bergen, 12-08 Askøy, 11-03 Stavanger och 15-03 Trondheim.

Tills vidare är avsikten att viss lokal radio, som närradio, ska kunna fortsätta på FM i Norge. Men det framstår som att ambitionen är att stänga FM-nätet helt genom att anpassa lokalradiosektorn till en digitalisering med tekniken DAB+. Det framstår nu som att Norge avser att bli det första land i världen som vill ta beslut att avskaffa FM-radion och satsa allt på DAB+.

Public servicerådet utgår i nedanstående också från den diskussion i frågan som förekommer i Sverige. Förhållandena är likartade i de nordiska länderna och de val som görs i ett land påverkar ofta utvecklingen i ett eller fler andra länder. Vi vill med detta yttrande framföra invändningar mot detta enligt vår mening förhastade vägval.

DAB-tekniken är inte hållbar

Det beräknas finnas 6 miljarder FM-mottagare i världen medan antalet DAB-mottagare är cirka 30 miljoner (varav två tredjedelar i Storbritannien). DAB-lyssningen i världen är mindre 1 % av det totala radiolyssnandet.

Hela världen lyssnar på radio via främst FM och Internet. Lyssningen online ökar i och med den snabba utvecklingen med smartphones och mobilt bredband, som om ett par år beräknas ha så gott som obegränsad kapacitet för den idag etablerade broadcast radion. Här vill vi också påminna om att det också är vanligt att mobila telefoner har FM-kapacitet. Det finns däremot ännu inte finns någon tillverkare som lagt in DAB-mottagare i sina mobila/ smartphones eftersom en global marknad inte finns.

Det finns inga s.k. hårda fakta som pekar på att DAB+ i framtiden kommer att finnas i flertalet länder i Europa och inte heller att världsstandarden FM kommer att upphöra i något land. Internationella initiativ hos ITU eller EU för att "digitalisera radion" förekommer inte.

Det är främst public serviceföretagens intresseorganisation EBU, som med hjälp av sin lobbyorganisation WorldDMB, sedan 1995 försöker övertyga politiska beslutsfattare om DAB-systemet. Vår uppfattning är att Stortinget inför sitt beslut 2011¹ har presenterats felaktiga uppgifter om det verkliga intresset i Europa för DAB-radio och att FM var på väg att avvecklas.

Den enda DAB-lyssningen på veckobasis som ligger på mer än 10 % finns i ett fåtal länder; Danmark, Norge, Storbritannien och Schweiz samt Australien. Man kan knappast tala om någon framgång ens i dessa fem länder. I Danmark och Storbritannien DAB är man idag tveksam till att övergå från DAB till DAB+ liksom att sluta med FM. Finland avstod redan 2006 från det föråldrade DAB-systemet. Tyskland som har ett fullt utbyggt DAB+-nät har endast 5 % lyssning.²

Det bör även påpekas att det finns modernare och effektivare system utvecklade för ertsänd digitalradio än DAB+ . På alla etablerade rundradioband inklusive FM-bandet kan systemet DRM+ användas. Man kan också tv-näten sända radio med DVB-T2 Lite som är tre gånger mer frekvens effektivt än DAB+.

Ifråga om lokal radio vill vi särskilt framhålla att den stora risken för att mindre kommersiella stationer liksom icke-kommersiell närradio inte överlever om staten tvingar dem att överge FM-radion. Detta beskrivs 2014 i en rapport från Community Media Forum Europe³ Även om kommersiell och icke-kommersiell lokal radio skulle fortsätta sända på FM kommer en nedläggning av NRK:s FM-sändningar få negativa effekter eftersom man då skapar två "skilda världar" för ertsänd radio i Norge. Detta kan då påskynda utvecklingen av att lyssnarna övergår till on-line radio.

¹ St.mld. 8 (2010 – 2011)

² I Tyskland fortsätter FM vara den huvudsakliga lyssnarplattformen, men även andelen lyssning on-line och via satellit är större än DAB+

³ Community Radio – Digitalization and FM (2014) <http://publicaccess.se/docu/digiradio2014.pdf>

Norsk radio och utländska besökare

2012 fanns det i Sverige cirka 4,4 miljoner personbilar, 560.000 lastbilar och 14.000 bussar i trafik. Flertalet uppskattas ha FM-radio. En liknande andel fordon i förhållande till folkmängden bör gälla även för Norge.

I en gemensam debattartikel i Dagens Nyheter⁴ skriver två nationella motororganisationer att utredningen om DAB har "tyckts glömma bort att tre av tio radiolyssnare sitter i en bil". Organisationerna föreslår en längre övergångsperiod. Förslaget att släcka FM-bandet redan 2022 (senast 2024) är en alltför snäv tidplan. Miljontals personbilar med enbart FM-mottagare kommer fortfarande att vara i bruk i Sverige om tio år, menar man.

Vi vill här tillägga att de svenska DAB-utredarna har ignorerat att Sverige har biltrafik från utlandet. Såväl turister som yrkesmässig trafik kan inte förväntas att vara utrustade med DAB-radio. Föreställer sig utredarna att en bilburen besökare från Finland måste köra genom Sverige i radiotystnad? Beredskapsskäl talar för att vi har måste ha kvar ett robust FM-nät som kan distribuera public servicekanalerna, inte minst trafikinformation även via lokalradio.

När det gäller behovet av vidgad informationstillgång och mer musikunderhållning finns en oöverträffbar mångfald redan nu med Internet via mobilt bredband. Kapaciteten för radio och tv på Internet ökar hela tiden, nu tack vare 4G/LTE och om ett par år blir 5G i bruk i Europa.

Utredningsförslaget synes ha påverkats av helt felaktiga uppgifter från DAB-intressen om att "nätet inte räcker till" för radio. Online radio är en naturlig del i Connected Cars, de internet-integrerade bilar som bl.a. Volvo och de stora tyska biltillverkarna nu säljer. Vid CES (Consumer Electronics Show) 2015 presenterar Apple sitt system, CarPlay, och Google sitt, Android Auto. År 2020 kommer så gott som alla nya bilar att ha dessa eller något annat system som naturligtvis ger möjlighet att lyssna på digital radio via mobilt internet.

DAB räcker inte till för kriser och beredskapssäkerhet

Det finns många tekniska problem som inte uppmärksammats innan man för ett par år sedan tog beslut i Norge om att satsa på DAB+ och avveckla FM för bl.a. NRK. Vi har ovan pekat på problemen för besökare främst bilburna sådana som kommer från andra länder där man fortfarande använder FM. Detta blir då särskilt påtagligt för dessa besökare om det exempelvis inträffar en kris eller katastrofsituation i Oslo eller annan större stad utan FM-radio.

Ett annat problem med DAB är multiplexsystemet som används när man sänder i VHF-Band III 174-240 MHz. Detta är i grunden ett frekvensområde för television. Bl.a. Finland använder hela bandet enbart för television. Det är allmänt känt bland tekniskt kunniga att då och då inträffar s.k. skip som innebär att radiosignaler från radio- och tv-stationer kan gå mycket långt.⁵ Detta beror på troposfärisk spridning i atmosfären. Signaler från exempelvis

⁴ <http://www.dn.se/debatt/repliker/bilarna-bortglomda-i-digitalradioutredningen/>

⁵ Vanligtvis kan vid troposfärisk spridning radiosignaler i VHF band III nå 1.300-1.600 km, men det har rapporterats om tv-signaler som nått 4.000 km.

Sverige eller Tyskland kan nå slå ut en DAB-multiplex i Norge. När detta tidigare inträffade när televisionen sändes analogt på VHF band III innebar detta inget stort problem eftersom det handlade om att en enstaka frekvens då en (1) kanal stördes. *Men idag kan en hel multiplex med 12-16 kanaler slås ut.* Det finns således risk att en utländsk sändare kan slå ut samtliga NRK:s radiokanaler i ett område som exempelvis Stor-Oslo.

Vi vill med detta inte påstå att dessa problem kan vägas upp med radio via Internet, men det finns starka beredskapsskäl att behålla den beprövade och mer robusta FM-radion för allmänradio och lokal radio även i Norge.

Osäker framtid för DAB-radio i nordiska grannländer

Den utredning i Sverige, som gjorts på tidigare regerings uppdrag, föreslår att en övergång från FM till DAB+ ska ske 2016-2022/24. Public servicerådet har uppskattat att medborgarnas kostnader för en sådan övergång blir 10-15 miljarder SEK. Det handlar dels om direkta kostnader för att ersätta FM-mottagare, dels om indirekta kostnader som skatt och tv-avgift. Utredningsförslaget har överlag hittills fått ett negativt bemötande i den allmänna opinionen, i media och av expertisen.

Det kan noteras att i den nuvarande svenska regeringen (s+mp) råder uttrycklig skepsis mot DAB-radio hos miljöpartiet⁶ och det kan noteras att tidigare socialdemokratiska regeringen lade locket på DAB-radio 2005⁷. Utredningsbetänkandet⁸ är nu på remiss (hörning) till den 23 mars 2015. Avgörande i sammanhanget blir också den granskningsrapport som Riksrevisionen presenterar i mars. Revisionen utreder nämligen om skattebetalarna får ut något av DAB-radio för sina pengar.

Ifall ett politiskt beslut kommer att tas om DAB+ i Sverige kommer detta att kunna ske tidigast hösten 2015.

Slutsatser

Vår bedömning är att ett kommande politiskt beslut om etersänd digitalradio i Sverige inte kommer att kunna fattas utan fortsatt utredning av bl.a. teknikval, ekonomi och marknadsanalys. En snabb övergång till DAB+ i Norge kommer sannolikt inte att få någon draghjälp av utvecklingen i Sverige. Tvärtom bör man i Norge bättre uppmärksamma varningssignalerna från Sverige liksom Danmark och Finland.

Ett framtida systemskifte för radiomediet måste genomföras ett demokratiskt och på marknadsmässiga villkor utan offentlig finansiering via skatter och licensavgifter. Utan trovärdighet riskerar man att mista medborgarnas förtroende. Skiftet kan därför inte ske genom att ta bort möjligheten för konsumenten att välja att kunna behålla FM-radion. Istället måste DAB+ accepteras på egna meriter liksom att radiostationerna och dess lyssnare själva får avgöra vad som är bäst för dem.

⁶ <http://digitalradion.blogspot.se/2014/12/dab-radio-imponerar-inte-pa-miljopartiet.html>

⁷ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/55/63/5eabfd8b.pdf>

⁸ SOU 2014:77

Public servicerrådet vill bestämt avråda från att Norge ensidigt beslutar om att avveckla FM-sändningar för såväl public servicerradion NRK som kommersiell och icke-kommersiell lokalradio vare sig delvis i vissa lokala områden eller för Norge i sin helhet. Konsekvensen av detta ställningstagande blir att det inte blir nödvändigt att sätta upp några särskilda ramvillkor för skilda typer av lokal radio som vill fortsätta sända på FM vare sig det handlar om storstad, småstad eller glesbygd.

Public servicerrådet rekommenderar att man i Norge med ett globalt perspektiv uppmärksammar DAB-systemets begränsningar inför framtiden. Detta innebär en närmare analys av DAB-teknikens möjligheter på en världsmarknad och om DAB+ överhuvudtaget kommer att kunna utmana FM och on-line radio.

Det kan också vara klokt att samordna en ev. introduktion av digitalradio med övriga nordiska länder. Norge riskerar att i framtiden blir sittande med "Svarte Per" som det enda land eller ett av de få länder i Nordeuropa utan ett FM-nät. Detta kan vara till stort men för radiomediets framtida hållbarhet liksom för kris- och beredskapssäkerheten i Norge.

PUBLIC SERVICERRÅDET

Gunnar Bergvall
Styrelseordförande

cc:
Finansdepartementet